

282.5
U 481 47
1852

Տ. ՍԷՐՈՎԵԷ

Ճ Է Պ Ա Ն Ի Բ Ճ Ե Ա Ն Ը Ն

Պ Ե Յ Ա Ն Ն Ա Մ Ե Ս Ի

Գ Օ Ս Թ Ա Ն Թ Ա Ն Ի Յ Է

ՍՈՒՐԲ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԹԱՊԻԱՆԵՍԻՍԵ

1852

3-05-1883

RECEIVED

APPROVED

1883

RECEIVED

1883

“ Միեմարեան ” նամ գեմմ քիթապընըն պիր ֆապընա (1) քարըը Ջեվահիրձեան Սէ-
րովէ Ղարդապետին իւն իլէտիսի պէյաննամէտին թէրձիւմէտի տիր :

Վ Է Ն Ե Տ Ի Կ Տ Ե

ՍԵՄԱՀԵԹ-ԼԻԻ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀՈՒԶՈՒՐՈՒՆՏԱ

Էշ պու 1852 տէնէտի յուլիս 22 ինձի կիւնիւ :

Պ ՈՒ կիւնըրտէ , “ Վէնէպիկոէի Սորբ Ղալար Միեմար-
եան ” տէնիլէն քիթապ էլիմէ կէչէրէք , եիւզ էլի
տէնէտէն պէրու Սուրբ Աթոռուն գապուլ վէ իպգա իլէտիսի ,
ազիզ վէ խայրըը պիր միաբանութիւնու , պէանամ իթմէք ի-
չիւն կէճնակէճն եալանիլէր , հապսըզ իֆթիրալէր վէ եաքըըք-
սըզ իսթիհզալէր իճատը իլէ էլտէն կէլէնիլն հէր ճիհէթլէ տի-
րիզ օլունմատըընը կէօրտիւլիւմտէ , պիլ հուգուգ գայթակ-
ղութիւնա կիրիֆթար օլարագ բուհիմէ սըգլէթ պասորը : Խու-
սուսիլէ 79 ունձու սահիֆէտի գրաեթ իտերէք քիթապը մէզ
քիւրիւն հեղինակընըն եախօտ տահա էյի տէմէք իչիւն հեղի-
նակարընըն , քէնտի եալանձըըքլարընա վէ շէյթանի իֆթիրա-
լէրինէ պէնի տէ էլէրինտէ պիր ալաթ իթմէք իսթէյիպ , քէն-

(1) Ջեվահիրձեան Սէրովէ վարդապետին , Էշ պու պէյաննամէտի , մահուտ գեմմ
քիթապընըն 79 ունձու սահիֆէտիտէ եաղըան խուսուղարըն քիւլիէն վէ աչք եա-
լան օրուղընու իսպաթ իթմէք իչիւն տիր : Քէյիթիթ օգոյսանըրըրըղա էյիձէ մն-
լիւմ օլմաք իչիւն օ պէնտի այնը իլէ մահուտ քիթապտան աղպ պու մահալտէ թէր-
ճիւմէ իտերիլ :

“ Խնտի Աթմաղլուտա գուհուր իտէն պէշէրին վագատար (պէշ վարդապետին միա-
բանութիւն իչիւն էրմէնիլէր կիթմէտի) պիւթիւն Սուրբ Ղաղար միաբանութիւնու
պիլ իթթիֆաք բէ) վէ ըրգատը քարարընըն մահուուր իտի . վէ սատաղաթիւ Ազնոյ
աբբահայրըն իլմի տէ պէրապէր օլուպ հաթտէ մախուս մէքթիւպէր եաղարաք օ
պէշէրէ (պէշ միաբանութիւնձուլարա) ղայթէթ վէ ճէսարէթ տէ վէրիտի : Էօյլ
իւէ պէնիմ պոսոսան իլիմ իսպիւրիմ էօղոսոս փէպիյի հալտէ Ազնոյ եալանձը տէյի մի
տիր , հլէթ , պէլի , հէմ իֆրաթ մէրթէպէ եալանձը տըր , վէ սէլէֆի օլան Մէրզան
աբբահայրտան տա պիր շէքիւտէի էքսիք ղկատտէ տէյի տիր : Ամնա քիթապըմը օգու-
յան քիմէ , ճնա պուլան նէ գօլայ եալանձը լագատթ թագայօրտուն սէրտէ , պու
տէֆա պէնտէն տէյի տիր , աֆ էթսին : Չիւնքի քէնտիլէրի օ պէշ վարդապետէր
տիր քի աբբահայրըրը օլան Ազնոյու եալանձը չքարըյօրըր : Պուլար քէնտի աղըր-
լարը իլէ , քէնտի հիւննիւ ըրղալէրի , վէ իսթէքթիլէրի իլէ պիւթիւն օլան հիլէյի
իգարար իտիւպ , քէնտի էլլէրի իլէ ուղուն ուղատըրյա պիր տէ պիր քիօնէպիւ եաղա-
րագ , օ վարագատտ , պիւթիւն թէրթիլլէրի տօլապարը աչըլա վուրուլար , վէ

տիւնքի ինչ հեմէֆքեար վէ միւթթէֆիք կիպի կէ օսթէրէրէք ,
 պանա կէ՛միլ վաֆապէրին հայախա օլան շահիպի , տէյի իամ թագ-
 տըքլարընը կէ օրոտիւքանէ , զազապը տերունիմ վէ հելէ՛ճան գալ-
 պիմ տէրէ՛ճէի իֆրաթէ վասլ օլմուշ տուր : Վէ պու միսիլու
 աղըր վէ հագսըզ իֆթիրալէրի իշիթտիքտէն սօղրա արթըք
 խըզմըտանքըմը բահամ իտեմէտիլիմտէն , պու սէպէպէ մէպնի
 քէնտի հիւսնիւ ըիզամ ինչ Վէնէտիկ շէհրինին ուլու Քիլի-
 սէսի պատրիարքը Սէմահէթիւ Պետրոս Արեւիտս Սութթի
 գերապայծառն հուզուրունա չըքըպ , պու էսնատէ քէնտի
 իշխանութիւնու արթընտա պուլունտուղումտան , զիլրտէ եա-
 զըլտըզ վէ՛ճ՛ ինչ պատրիարքը մումայիլէյհ մուվաճէհէսինատէ
 արէնէն բրօթէսթօ իյլէմիշիմ :

Իմոի Հագ թաալա հազրէթլէրինին հուզուրունտա կիպի ,
 ճիւմլէ ալէմէ շահատէթ իտերիմ քի , օ մահուտ զէմմ քիթա-
 պընը եաղանլէր իլէ ապա վէ գաթիա պիր իսթիշարէմ վագի
 օլմամը տըր , հաթտա անլէրին եալանլէրինէ հիշ պիր վագըթ
 շահիտ տախի օլմայաճաղըմտան բրօթէսթօ իտերիմ քի օ քի-
 թապըն 79 ունճու սահիֆէսինտէ պէնիմ իւղէրիմէ սէօյլէնէն
 շէյլէրին քեաֆֆէսի ֆասիա իֆթիրա տըրլար :

Քեզալէք շահատէթ իտերիմ քի , Սթամպօլտա պուլուն-
 տուղում էսնատէ պիրա բուխսաթ հաթտա միաբանութիւ-

ո կերէք Ազոն պրբահայրն , վէ կերէք միաբանութիւնուն ծայրագոյն վարդապետէ-
 » ըրին հարէթէթլէրինտէն տօլպը տախի իշթիքեա իլէտիլէր . հէմ պունու տա թէք .
 » զար քիլտէնին գուճաղնա կէլտիքտէն , ուղուն ուղուն սպաշտարանըր շէքտիքտէն ,
 » վէ Հուսիմանն տախի պուլարքն սահին փիւշմանլըղըր կէօրիէք , քահանայըրա
 » թէքրար քէնտիլէրինէ իղն վերտիքտէն սօղրա եազմըշար ըրը : Պէն պու քասը գա-
 » լէմէ ալըրըմ հալտէ հէնուզ իքի տանէսի սաղ տըր (պիր Տ . Գրիգոր Գաղաթաճան ,
 » Փարիզտէ , օ պիր Տ . Սերուլէ ճէլահիրճէն ճի՛յա , վէնէտիկտէ) պուղարտան պի-
 » ըրին (Տ . Սերուլէ ճէվահիրճէն անը սէմէք իսթիք) , պէն քէնտիմ կէօրտիմ , քունուշ
 » տոււմ , սէօպէթ իթտիմ Ստեփաննոս Ազոն պրբահայրըրըն օ էսնատէ թամ եա-
 » ղանճը մուամէլէպի իլէտիլիի իզրար իթմէյէ շիմոի վէ տայիմա հազըր տըր : Հաթտա
 » օլ էսնատէ արբանըն պու հալտէտէն քէնտինէ օ մէրթէպէ նէֆրէթ կէլիշ սիր քի ,
 » պուլըր ինչ միմասիպէթի պուլտիլութիւն քեմէք ինչն ըրճալէր միմէթլէր իլէ լա-
 » տին արարողութիւնունա կէշմէի իսթիտա իտիւպ , պու կիւնէտէք օ արարողութիւն .
 » տա գալըր տըր : Նէլըր նէլէր էօրէնէպիլիշմէյիզ պու առամտան քի , պէն պիլա ֆի-
 » թուր կէշմիշ վազալարա , հայաթտա օլան էանի սաղ պիր սէնտ տէյի թէմպէ
 » իտերիմ : Նիւնէ քի Սուրբ Ղազար միաբանութիւնունա քարը փէք չօք շահատէթ
 » լէրի վար տըր » :

Սուրբ Ղազար միաբանութիւնունա րարը օլան շահատէթլէրինին պիր տէ Տ . Սե-
 ռուլէնին պու պէյաննամէսի տիր , արիֆ օլան արնասըն . . . :

նումունն բէյինէ տէ քարչը օլարագ , նիլէթը խայրիէ վէ էֆ-
քեարը սալիհէ իլէ , պիր քաչ բէֆիբլէրիմ իլէ պերապէր կէչէն
1820 սէնէսի , Հոովմա քիլիսէսինսանն այրըմըշ օլան էրմէնի-
լէրին Պատրիարքարանընա պէն սախի կիթաիմ . քէնտի
մաթլիւսլէրի վէ տավէթլէրի իւզըէ քէնտիլէրի իլէ սէօհպէթ
վէ միւճատէլէ իթմէք իչիւն կիտիլմիշ իտի : Իմտի պու պապ
տէ մահուտ զէմմ քիթապընտա նագլ օլունան շէյլէր , հագիւ
գէթը մատտէյէ մըթապըք օլմատըղընտան , ճշմարտութիւնու
պէյան իտէրիմ քի այնը իլէ պու սուր :

() Եննալէրտէ ուղղափառ էրմէնիլէրէ քարչը պէօյիւք հալա-
ծում պուլունտուղընտան , միլլէթ բուէսասընտան պազըլէ-
րի , վէ պաչըճա պիւթիւն ուղղափառ միլլէթի հուզըբունտա
քէմալը լիագէթինսանն նաչի իֆրաթ շան վէ շէօհրէթի օլան
Տանիմաքա պաշ թէրճիմանը Յովհաննէս Լըբմեան ճէնապլէ-
րի Հոովմայա թապի օլմայան էրմէնիլէր իլէ աստուածաբանճա
վիճաբանութիւն էթմէք իւզըէ , խալիս վէ սալիհ նիլէթլէ պի-
ղի թէշվէք իթմիշ օլտուքլարընտան , վէ առաքեալկան վիգար
լատին եպիսկոպոսու տախի էմը իթմիշ տիր , վէ պէօյլէ նիզա
տէ պուլունան միլլէթ պէյնիլտէ իթթիֆաք վէ միւսալէհէնին
պիր եօլ իլէ իպգասը , տէվլէթին տէ մաթլուպի տիր տէմիշ օլ-
տուքլարընտան , պիզ տախի տօղրու ֆիքը վէ էմիիէթլէ գալք
տըք կիթտիք վէ փէք չօք տէլլէր իլէ ուղղափառ հաւատքըն
ճշմարտութիւնլարընը իքրար վէ պատրիարքըն մէօհրիւ իլէ ի-
լան իթմէյէ մէճպուր իթտիք վէ արարողութիւնումուզ միւ-
ճիպինճէ պատարագտա եէտինճի Պիոս սրբազան հայրապետին
իսի անըմաք շարթըլա պէն քէնտիմ աղըր ճայնաւոր պատա-
րագ տախի սէօյլէտիմ : Ալմաթ պու թէքլիֆիմի իֆիթիտար
իլէ գապուլ իտիւպ , պունճա սէնէլէրտէն սօղրա քէնտի քիլի-
սէլէրինտէ , սրբազան Փափըն վէ եկեղեցիսին տիւննետէ օլան
բէիսինին իսմի իշիտիլտիքտէ , ճէմաաթա պէօյիւք թէյսիրի
օլտու : Պու վագաալէրին ճիւմլէսինտէ Սուրբ Ղազար միաբա-
նութիւնունուն պիր վէճհ իլէ իլհագիէթի օլմատըքտան մտա-
տա , պու իշտէն կերի տուրմամըղ իչիւն պիր պիրի արտը սրբա
էմըլէր տէ կէլըրտի պիզէ : Կնճաք պիզ իթաաթ իթմէտիք , նի-
չիւն քի հէմ պու գատար բասթըլա իլէրի վարմըշ շէյտէն կերի
տէօնէմէզտիք , հէմ տէ նասըլ քի էվէլսէն տէտիք , տէօլլէթին
տէ բէյինէ քարչը կէլմէք միւմքին օլամազըտը , քի ուղղափառ

էրմէնիլէր իլէ Հռովմատան այրըմըջ օլան էրմէնիլէրին պէյնինտէ մէզէսէպճէ մաթլիւպ օլան հիւսնիւ իթթիֆաքըն վիճիւտէ կէւ մէսինի արզու իտէր իտի : Պոււլարըն քեաֆֆէսինի էթրաֆըճա օլարաք օլ էսնատէ Հռովմայ սք ժողովքունա տա պիլտիրմիշիմ :

Թէքրար շահատէթ իտէրիմ քի , թէրպիլէ իչիւն սապիլք վագթըմտան պէրու Սուրբ Ղազար մանասթըրընտա իքամէթ իթտիլիմ միւտտէթճէ , հռովմէական ուղղափառ տինէ , վէ Հռովմանըն սրբազան վէ առաքելական աթոռունա քարչը ասլա վէ քաթիա պիր շէյ էօրէնմէմիշիմ : Սուրբ աթոռա վէ սրբազան հայրապետէ նէ աղիմ հիւրմէթ վէ րայէթ ճայիղ օլտուղունու պանա փէք պէօյիւք տրգգաթլէ թալիմ իթմիշէր տիր : Վէ կէրէք պէն վէ կէրէք արգատաչարըմ , օ վարգապետութիւնլարը օ արզու իլէ , վէ էօմիւմիւղիւ տախի թէհլիքէյէ գօյարաք քարողէլ իթմիշիլ :

Թէքրար շահատէթ իտէրիմ քի , կէնճիլք չաղըմտան պու ինթիարըք սիննիմէ վասլ օլունճայատաք պէրապէր օթուրուպ գալգտըղըմ վէ իւլֆէթ իթտիլիմ Սուրբ Ղազար Մխիթարեան միաբանութիւնունուն հէր պիր կրօնաւորլարը , Հռովմայ սք քիլիսէսինէ մուհազգազ օլան շան վէ շէօհրէթի վէ սրբազան հայրապետէրինէ Փարզ օլան թաաղիմաթ վէ ինթիւրամը քարողէլ իտէրէք , տսյիմա տօղրու վէ գալի նիլէթլէ ալլահըն փառքընա չալըճմաքտա տրլար :

Նիհայէթ շահատէթ իտէրիմ քի , օ իֆթիլրա իլէ տօլու քեաղըտ քի , հէղինակլար զէմմ քիթապընըն 80 ինճի սահիֆէսինտէ տէօրսիւմիւղիւն իմզասը իլէ եաղմըշտրըլար , Հռովմա Տրօբաւ կանտա շակիրտլէրինտէն պիր քաչ ուղղափառ քահանայնըն թէլիֆի տիր , անլէր քի Մխիթարեան միաբանութիւնա տիվանէճէ ստավէթլէրի օլտուղունտան , օ քեաղըտըն ալթընա իմզալարըմըք բօմաղա զօր իլէ մէճպուր իթտիլէր պիղի : Ընճաք խղճմըտանքըմըզ օ վագըթ թէփէրէք տէրագասլ յեպս կուճ քեաղըտընը եաղտըք , վէ Հռովմանըն սուրբ ժողովքունա կէօնտէր տիր քի սահիհ սիւրէթի պու տուր :

“ Օ խրտէ իմզալէրիմիղ մուհարրէր օլան քահանալար , պու քեաղըտը եաղմամըզ իլէ միւքատըմըզ կէրի ալմաք տրք օ մէք թիւպիւ քի (1) , պունտան պիր քաչ այ մուգատտէմ 1821 սէ

(1) Պու ալուննօ խտտապընըն մէվէսի օլան մէքթիւպ զայէթ ուղըն վէ տառտըզ պիր շէյ օլուպ , մահուտ զէմմ քիթապընըն 80 ինճի սահիֆէսինտէ եաղըմըջ իսէտէօքույանըրա սրգէթ վէրմէք իչիւն թէրճիւմսինտէն սարֆը նաղար գըլնմըջ տրք :

" նէսինտէ իքի սիւրէթ օլարագ եազըպ թէսլիմ իթմիշտիք Ռը-
 " րօբականտա շակիրտլէրինին մեծաւորլարնա , բայէթլիւ Վէ-
 " նէտիկ Սիթարեան փետերլերին կերէք վանքլերի տերու-
 " նինտէ վէ կերէք վանքտան տըշարը միսիօնարըք վագըթլա-
 " րընտա օլան իլմ վէ հարէքէթլերինէ տայիր : Նիչիւն քի օ մէք
 " թիւսլ թէքմիլէն Սիթարեանլարա տիւշման օլան ալուննօլարն
 " մէրամը իւզըէ եազըլմըշտը . օլ էսնատէ ալուննօլարն մոււավէ-
 " նէթինէ սըղընմայա մէճպուր օլտուղումուզ էճիլտէն :

" Իմտի ճիւմլէ մոււվաճէհէսինտէ շահատէթ իտերիզ քի , օ
 " մէքթիւսլիւն ազըլտան Ֆիքիրտէն խարըճ մէրթէպէտէ Ֆաւ-
 " սիտ օլտուղու , պազը առանձին քիմնէլերին էքսիքլիքլերի
 " պիւթիւն Սիթարեան միաբանութիւնա համլ օլունտուղուն-
 " տան , վէ օ միաբանութիւնու իճատ իտէն բահմէթլի հագ-
 " գընտա պազը շէյլեր տախի սէօյլէնտիյինտէն քի Ֆէնա Ֆիքիրէ
 " տէ ալընարագ կէօյա հեր շէյտէն զէյատէ վանքըն Ֆայտէսինի
 " տիւշիւնէրէք , Հուօվմայա թապի օլմայան էրմէնիլեր իլէ օլան
 " մոււավէլէսինտէ պիր Բօլիլիա գուլլանմըշ կիպի աննաշըւ
 " տըղընտան տախի թէպէյիւն իտեր օլմաղլէ , պիզ շահատէթ
 " իտերիզ քի պու լաքըրտըլար թէքմիլէն եալան տըլար :

" Թէքրար շահատէթ իտերիզ քի , օ քեաղըտը իսթէմէյէ-
 " րէք վէ հէմէնտէ ճէպը իլէ իմզա իթմիշիզ օ թէհլիքէլի վագ-
 " թըն պէլալարընտան գուրթուլմաք իլիւն : Հաթտա սօնղա-
 " տան պիր քաչ շէյի վէ խուսուսա Սիթար աբբահայր հագ-
 " գընտա օլան լագըրտըլարը թէպտիլ էթմէք շարթը տա վար
 " իտի : Անճաք ալուննօլար պու շարթլարա սէօզ վէրիպ , սօղ-
 " բատան սէօզլերինին իւզէրինտէ տուրմայարաք քեաղըտը պիր
 " տահա էլիմիգէ վէրմէտիլեր : Բի նասըլքի էվիլէտէն տէտիք ,
 " իսթէմէյէրէք վէ խղճմտանքըմըզա քարշը օլարաք քէնտիլերի-
 " նէ վէրմիշտիք օ քեաղըտը : Իմտի օ քեաղըտը թէվաթիւ-
 " րէն կերի ալմաք , վէ իմզալարըմըզ իլէ եէտլերինտէ պուլունան
 " օ իքի սիւրէթի իշէ եարամաղ վէ պաթալ իթմէք իչիւն . ուլէնէն
 " քըթթէսթօ իթմէմիզ Ֆարզ օլմուշ տուր : Վէ Հագ թաալա-
 " նըն վէ սք քիլիսէսինին հուզուրունտա շահատէթ իտերիզ քի
 " ասարը խայրիէ իլէ մէշհուր օլան Վէնէտիկ միաբանութիու ,
 " նասըլքի պիլերսէք հիչ պիր վագըթ , եաղնը վէ շիւսհէլի վէ
 " հերետիկոսական պիր վարդապետութիու նէ քէնտի գապուլ
 " էթմիշ վէ նէ տէ ախերինէ էօյրէթմիշ տիր : Հաթտա հուօվ

» մէական սք հաւատքը նէ շը վէ վագայէ իթմէ կէ , վէ բարի վէ
» ուղիղ վարք քարողել էթմէյէ տայիմա իֆրաթ ճահտ վէ
» զայրէթ իպրազ խլէմիշ տիրլէր :

» Պու աէտիքլէրիմիլին քեաֆֆէսինի թատիք իթմէք իւ
» չիւն , հիւսնիւ ըիզամիլ վէ քէնտի սէրպէսթ իսթէքլիմիլ
» իլէ պու շահատէթնամէյի իմզա վէ իթա իթմիշիզ :

Ատիթանէտե Պէյ օլունտա 2 յունվար 1822 .

ՏԵՐ ՄԵՍՐՈՊ ԶՐԱՂԵԱՆ .

ՏԵՐ ԹԱԴԵՈՍ ԱՍԿԵՐԵԱՆ .

ՏԵՐ ԹՈՄԱ ՄԱԳՍԵԹԵԱՆ .

ՏԵՐ ՍԵՐՈՎԱԲԵ ՃԵՎԱՅԻՐՃԵԱՆ (ՃԻՈՅԱ) .

Իշտէ օլան շէյլէրին ճշմարտութիւնու պուտուր : Պունտան
պիր հարֆ իլէրի , պիր հարֆ կէրի ճշմարտութիւնա վէ խըղճ
մըտանքըմա քարըք քիմնէյէ ախէր թարղ պիր շէյ սէյլէմէմիշիմ :
Օ իրա պիլէրիմ քի օ միաքանուութիւն սահի՛հ ուղղափառ տըր .
պլանըն վէ սուրք եկեղեցիներն շան վէ շէրէֆինէ հավէսլի վէ
միլէթէ ֆայտէլի աիր :

Պու սէյլէտիլիմ շէյլէրին քեաֆֆէսինէ շահատէթ օլմաք
իւղրէ , իքթիզա իտէն մահայտէ եէմին էթմէյէ տախի հաղըրըմ :

ՏԵՐ ՍԵՐՈՎԱԲԵ ՃԻՈՅԱ (ՃԵՎԱՅԻՐՃԵԱՆ) .

Վէնէտիկ 22 յունիս (1852) .

Պու շահատէթնամէյին վէ տէրուներտէ պտհն օլունտան խուսուսթըն սահի՛հ օլուղը
թէրաֆմըղտան թէճէոսիւս վէ թատիք գըլընմը տըր :

Պ . ԱՐԵՒԼԻՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐԻ .

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ԿԵ՛ԿԱ

ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՊԱՐՈՆ ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ :

